

Guia d'aprenentatge
INTERVENCIÓNS AMB ADOLESCENTS I JOVES
(3 ECTS)

Any acadèmic 2011-2012

Semestre: 1r

**Grau en Educació Social
Grau en Treball Social**

Assignatura optativa

Professor: Jaume Funes Artiaga

1.- Presentació de la matèria o assignatura

Tant si estudies educació com treball social una part de les persones amb les que treballaràs seran adolescents i joves; en alguns casos directament i, en d'altres, amb les persones adultes que els envolten: pares i mares, veïns, professorat, etc. Bona part dels recursos que tenen a veure amb necessitats i dificultats socials tenen una població majoritàriament adolescent. A més, en una societat complexa, en continua transformació, la qüestió jove ha esdevingut un tema sovint polèmic, problematitzat, que necessita professionals amb capacitat d'aportar una lectura més serena i positiva.

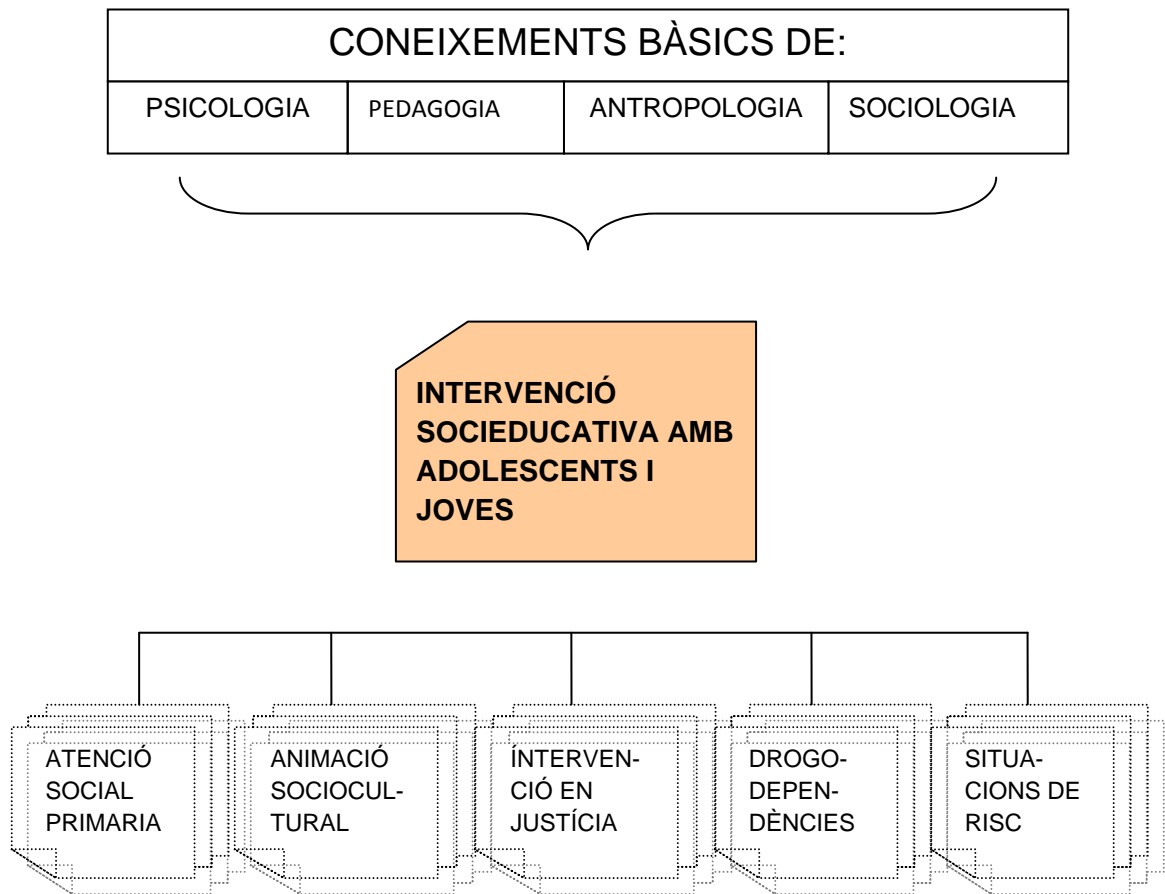
Per a que això sigui possible cal que dominis un conjunt de coneixements que et permetran llegir i interpretar adequadament els móns dels adolescents i joves, així com les claus per establir com a professional una relació d'influència positiva. És possible que, per exemple, quan treballis en algun recurs d'un barri, l'associació de pares i mares d'un institut es queixi a l'Administració que a la porta de l'escola hi ha "bandes" juvenils i t'arribi l'encàrrec de què cal fer quelcom. Per a poder respondre hauràs de començar per llegir adequadament el que està passant, identificar el sentit adolescent o jove que les conductes poden tenir, descobrir que és el que realment angoixa els pares i mares, planificar com treballar, endegar formes adequades d'aproximació als grups, etc. Una part de tot això és el que hauràs de saber fer en acabar d'estudiar aquesta assignatura.

2.- Competències a desenvolupar

En acabar l'assignatura hauries d'haver aconseguit:

- Conèixer les principals formes d'analitzar i interpretar la realitat adolescent i jove. Saber els components principals que descriuen la seva condició social i evolutiva
- Conèixer els criteris teòrics i pràctics que conformen la intervenció social i educativa amb població adolescent i jove.
- Conèixer el criteris bàsics per al disseny i planificació de recursos adreçats a la població juvenil.
- Conèixer el funcionament i les formes bàsiques de treball en diferents espais, àmbits i recursos en els quals hi són els adolescents i joves. Situar el paper de l'educador o el treballador social.

3.- Continguts

Aquesta assignatura consta de dos Mòduls. El primer d'ells té un caràcter central i en ell s'aborda tot el que hem de conèixer per aproximar-nos a la realitat juvenil. El segon, al que dedicarem proporcionalment menys temps, selecciona alguns contextos d'intervenció dels que cal conèixer els criteris bàsics d'intervenció i, cada curs, s'aprofundeix amb major intensitat en alguns en funció dels interessos del propi alumnat.

Mòdul 1. *Analitzar, explicar i comprendre els móns dels adolescents i joves per poder treballar al seu costat*

Unitat 1. La construcció cultural de la joventut

- 1.1 El concepte de joventut: dificultats per a una definició
- 1.2 Ha existit sempre la joventut? La joventut des d'una perspectiva històrica
- 1.3 La condició adolescent

1.4 Vers una definició sociològica de la joventut: la transició a la vida adulta

Unitat 2. Esdevenir adults al segle XXI: els joves avui

2.1 Nou model social: adéu a la societat industrial

2.2 . Crisi dels models de transició.

2.2.1 El jove i els estudis

2.2.2 El jove i el mercat laboral

2.2.3 El jove i la independització familiar

2.3 La joventut: quelcom més que una etapa de transició?

2.3.1 Nous itineraris d'emancipació juvenil

2.3.2 Canvi cultural i crisi dels models de socialització

2.3.3 La joventut com una etapa de vida

2.3.4 Els adolescents i joves "en risc" davant aquesta situació

Unitat 3. La construcció juvenil de la cultura. El jove i els seus espais d'identitat.

3.1 Sobre el concepte de temps lliure

3.2 Exercir de jove avui

3.2.1 Lleure juvenil: temps d'assaig i experimentació

3.2.2. Les cultures juvenils

3.3. La mirada adulta sobre els adolescents i joves: una paradoxa

3.3.1 La joventut com a metàfora de les contradiccions de la societat

Mòdul 2. La intervenció en diferents contextos i àmbits vitals

Unitat 1. Components bàsics de la relació d'influència amb adolescents i joves

1.1. Què s'ha de fer i què no s'ha de fer per influir educativament en els nois i noies adolescents

1.2. Els treballadors del social i els joves.

Unitat 2. Els nois i noies adolescents i el territori escolar

2.1. Adolescència i escola. La complexitat educativa de l'educació secundària

2.2. Educadors i treballadors socials en el context escolar

Unitat 3. El treball de "carrer", el treball en contextos no formals amb adolescents i joves

3.1. Conèixer el territori, conèixer els espais juvenils

3.2. Claus del treball social i educatiu de carrer

Unitat 4. Adolescència i espais educatius residencials

4.1. Aproximació al coneixement de les poblacions adolescents i joves

4.2. Projectes educatius residencials en clau adolescent

4.3. La sortida dels centres i l'emancipació juvenil

Unitat 5. Les polítiques de joventut i els professionals del social.

5.1. Repàs històric: de les regidories de joventut a les polítiques afirmatives

5.2 L'elaboració de "projectes joves". La planificació d'accions amb els joves en diferents contextos vitals.

4.- Resultats de l'aprenentatge

Al final del procés l'estudiant mostrarà les següents evidències de les competències desenvolupades:

- Serà capaç de situar de conèixer les claus explicatives de les formes de ser i actuar dels adolescents.
- Sabrà situar la adolescència i la joventut entre els cicles vitals de la societat actual, dominant les claus per observar i estudiar les seves realitats

- Tindrà coneixement i destreses per a dissenyar propostes d'intervenció socioeducativa amb adolescents i joves
- Tindrà coneixement i destreses per començar fer intervencions amb adolescents en diferents contextos

5.- Metodologia

5.1.- Activitats del professor:

Tenint en compte que aquesta és una assignatura no presencial el professor anirà introduint els textos i els exercicis progressivament.

Per poder contrastar l'aprenentatge farà retorns sobre les aportacions fetes per l'alumnat. Introduirà esquemes resum.

Conjuntament construirem instruments on line de treball en grup i recerca

5.2.- Activitats dels estudiants:

Aquesta assignatura pretén establir una dinàmica d'aprenentatge basada en:

- Lectura i resum dels documents de referència
- Anàlisi i discussió sobre els textos
- Activitats de recerca de l'alumnat individual i de grup
- Discussió sobre situacions educatives concretes

6.- Bibliografia i recursos

BERGA, A.; CASAS, N.; COMAS, M.; FUNES, J.; VILAR, J. (2003) "Cómo se ven, cómo los vemos" a *Cuadernos de Pedagogía*, nº320. Gener 2003. p. 56-59.

BERGA, A. "La violència: problema o símptoma? Una mirada sociològica" a *Educació Social. Revista d'Intervenció Socioeducativa* nº 23:11-22.

BERGA, A. (2002) "La joventut actual: una radiografia impossible?" a *Revista de Badalona* nº 3432. p.4-5.

BERGA, A. "Aprendiendo a ser buenas. Los procesos de riesgo social en la adolescencia desde una perspectiva de género", *JOVENes. Revista de estudios sobre juventud*, 19, Mèxic: 116-135.

BERGA, A. (2005) "Adolescència femenina i risc social: una relació invisible", *Educació Social. Revista d'Intervenció Socioeducativa*, 31: 14-24.

BERGA, A.; LÓPEZ, C. (1994) "El lleure i la joventut: retrospectiva i tendència". Actes del II Congrés català de Sociologia (Girona, 1994). Ed. Societat Catalana de Sociologia. Institut d'Estudis Catalans.

BERGA, A.; MARTÍNEZ, R.; NÚÑEZ, F. (1999) *Imaginació sociològica i infants i adolescents en situació de risc social*. Barcelona: ICESB-Pere Tarrés (URL).

BECK, U. (1998). *La sociedad del riesgo. Hacia una nueva modernidad*. Barcelona: Paidós.

BRADLEY, J.; DUBINSKY, H. (1998). *Comprendiendo a tu hijo de 15-17 años*. Barcelona: Paidós

CARDÚS, S. ; ESTRUCH, J. (1984) *Les enquestes a la joventut de Catalunya*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.

CARDÚS, S. (1992) "Sobre el concepte de temps lliure. Unes consideracions sociològiques" a *Algú sap cap on anem?*. Barcelona: Edicions Revista de Catalunya.

CARDÚS, S. (2000) *El desconcert de l'educació*. Barcelona: La Campana.

CASAL, J. (2001) "La transició dels joves a la societat adulta en el marc d'una societat en canvi" a BRUNET, I. *Joves i transició al mercat laboral*. Barcelona: Pòrtic.

CASAL, J. et. al. (2003) *Enquesta als joves de Catalunya 2002. Avançament de resultats*. Barcelona: Secretaria General de la Joventut. Generalitat de Catalunya. (Col·lecció Aportacions, nº19)

CASTEL, R. (1997). *La metamorfosis de la cuestión social*. Buenos Aires: Paidós.

CASTILLO, G. (1999). *El adolescente y sus retos*. Madrid: Pirámide.

CLARK, A.; CLEMENS, H.; BEAM, R. (1993). *Como desarrollar la autoestima en los adolescentes*. Madrid: Debate.

COLEMAN, J.C. (1985). *Psicología de la adolescencia*. Madrid: Morata.

COMAS, D. (2003). *Jóvenes y estilos de vida. Valores y riesgos en los jóvenes urbanos*. Madrid: FAD

COMAS, M.; FUNES, J. (2001). *Educadores i educadors de carrer: de l'opció ideològica a l'opció tecnicometodològica*. Barcelona: Fundació Jaume Bofill. Col·lecció Finestra oberta número 20.

COSTA, C.; PALLARÉS, J.; FEIXA, C. (2000) " Moviments juvenils a Catalunya: dels okupes als ravers" a SAURA, J. i FEIXA, C. (Eds.) *Joves entre dos móns*. Lleida: Secretaria General de la Joventut.

CROSER, S. (2001). *Para comprender al adolescente*. Barcelona: De Vecchi.

DÍAZ MARTÍNEZ, C. (1996). *El presente de su futuro*. Madrid: Siglo veintiuno editores.

DIPUTACIÓ DE BARCELONA (1999): *La nueva condición juvenil y las políticas de juventud*.

DOLTO, F. (1990). *La causa de los adolescentes*. Barcelona: Seix Barral.

ERIKSON, E. H. (5ª Edición 1979). *Sociedad y adolescencia*. Madrid: Siglo veintiuno editores.

“ESO (12-16). La etapa crucial de la reforma”. (1995). *Cuadernos de Pedagogía*. Monográfico, número 238, julio-agosto.

“Éxito y fracaso escolar”. (1998). *Cuadernos de Pedagogía*, número 268, abril.

FEIXA, C. (1993). *La joventut com a metàfora*. Barcelona: Secretaria General de Joventut, Departament de la Presidència, Generalitat de Catalunya.

FEIXA, C. (1998). *De jóvenes, bandas y tribus*. Barcelona: Ariel.

FEIXA, C. (coord.) (1998): *Joventut i fi de segle. Del 1968 al segle XXI*. Fòrum joves del segle XXI. Secretaria General de Joventut. Generalitat de Catalunya.

FEIXA, C. (2003). “Generación @. La adolescencia en la era digital”. *Cuadernos de Pedagogía*, número 320, enero.

FEIXA, C. I PORZIO, L. (2004). *Culturas Juveniles en España*. Injuve. Madrid.

FEIXA, C., GOMEZ, C., REGUILLO, R., VALDEZ, M., PEREZ-ISLAS, JA: (2004). *Temps híbrids. Joves entre segles*. CIIMU, Secretaria General de Joventut, Instituto Mexicano de Juventud.

FERNÁNDEZ VILLANUEVA, C. (Ed.) (1988). *Jóvenes violentos. Causas psicosociológicas de la violencia en grupo*. Barcelona: Icaria.

FUNES, J. (1990). *Nosotros, los adolescentes y las drogas*. Madrid: Ministerio de Sanidad y Consumo.

FUNES, J. (1996). *Drogas y adolescentes*. Madrid: Aguilar.

FUNES, J. (coord). (1998). *Proposta de mesures davant la desigualtat d'èxit a l'ESO*. Barcelona: Fundació Jaume Bofill. Col·lecció Finestra Oberta, número 3.

FUNES, J.; Rifà, F. (coord.) (2000). *Adolescents i dificultats socials a l'escola*. Barcelona: Fundació Jaume Bofill. Col·lecció Finestra Oberta número 13.

FUNES, J. et al. (1998) Intervenció psicopedagògica sobre problemes de desadaptació social. Barcelona: EDIUOC.

FUNES, J. (2003). “¿Cómo trabajar con adolescentes sin empezar por considerarlos un problema? *Papeles del Psicólogo*. Vol. 23, numero 84, enero-abril.

FUNES, J. (2001). “Convivir con adolescentes. La gestión de los conflictos en las instituciones”. *Cuadernos de Pedagogía*, número 304, julio-agosto.

FUNES, J. (1997). "La animación sociocultural en la juventud". Trilla, J. (coord.) *Animación sociocultural*. Barcelona: Ariel.

FUNES, J. (1998). "Estrategias para conseguir el éxito en la escuela". *Cuadernos de Pedagogía*, número 268, abril.

FUNES, J. (Director) (2005). "Argumentos Adolescentes. El món dels adolescents explicat per ells mateixos". Fundació Jaume Bofill i Secretaria General de Joventut.

FUNES, J. (2010). "Educar en la adolescencia. 9 Ideas clave". Barcelona. Graó

FURLONG, A.; CARTMEL, F. (2001) *Els contextos canviants de la joventut*. Barcelona: Secretaria General de Joventut. Generalitat de Catalunya (Col·lecció Aportacions, nº14).

GARCIA, M. (2003) *Abandonament escolar, desescolarització i desafecció*. Barcelona: Fundació Jaume Bofill (Finestra Oberta, 37).

GIL CALVO, E. (2001) *Nacidos para cambiar. Cómo construimos nuestras biografías*. Madrid: Taurus.

GOLD, D. (3ª edición 1983). *Cartas a mi Hija Adolescente*. México: Editorial Gedisa, S.A.

GÓMEZ, A.; PATINO, R. (2003). "Fugint de Futur": *la recerca de la mirada adolescent utilitzant tècniques audiovisuals*. Barcelona: Fundació Jaume Bofill. Col·lecció Finestra oberta número 30.

GÓMEZ-GRANELL, C.; GARCÍA, M.; RIPOL-MILLET, A.; PANCHÓN, C. (coords.) (2002) *La infància i les famílies als inicis del segle XXI (Informe 2002)*. 5 vol. Barcelona: Institut d'Infància i Món urbà (CIIMU).

"La ESO en la práctica". (1997). *Cuadernos de Pedagogía*. Monográfico, número 260, julio-agosto.

LUTTE, G. (1991). *Liberar la adolescencia*. Barcelona: Herder.

MARTÍ, E.; ONRUBIA, J. (Coord.) (1997). *Psicología del desarrollo: El mundo adolescente*. Barcelona: I.C.E./Horsori.

MARTÍN CRIADO, E. (1998) *Producir la juventud*. Istmo. Madrid

ORTEGA, R. (1999). *Crece y aprender*. Madrid: Aprendizaje Visor.

PANCHON, C. (dir.) (2001) *Situación de menores de 16 a 18 años en Centros de Protección*. Barcelona: Dulac.

REVILLA, J. C. (1998) *La identidad personal de los jóvenes. Pluralidad y autenticidad*. Madrid: Entinema.

RUTTER, M. et al. (2000) *La conducta antisocial de los jóvenes*. Madrid: Cambridge University Press (ed. original: 1999).

Tarín, M. i Navarro, JJ. (2006). "Adolescentes en riesgo" Ed. CCS, Madrid.

WILLIS, P. (1988) *Aprendiendo a trabajar. Como los chicos de clase obrera consiguen trabajos de clase obrera*. Madrid: Akal (ed. original: 1977)

WILLIS, P. (1998) *Cultura viva*. Barcelona: Diputació de Barcelona (Materials de joventut, 10).

Pàgines Web

COMISSIÓ EUROPEA <http://europa.eu.int/comm/educational/infos.html>

CONSELL D'EUROPA www.coe.fr/youth/research/papers.htm

DOCUMENTS DE L'INSTITUTO NACIONAL DE CALIDAD Y EVALUACIÓN DEL MEC
www.ince.mec.es/ri/index.htm

INJUVE www.mtas.es/injuve/biblio/estadistica/sondeo.htm

OBSERVATORI CATALÀ DE LA JUVENTUT www.gencat.net/joventut/observatori/

YOUTH COORDINATION UNIT UNESCO www.unesco.org/youth/publications.htm

UNITED NATIONS DEVELOPMENT PROGRAMME www.undp.org/

Algunes pel·lícules sobre el tema

- *Trainspotting* (Danny Boyle: 1996)
- *Historias del Kronen* (Montxo Armendáriz: 1995)
- *Barrio* (Fernando León de Aranoa: 1998)
- *Sweet sixteen* (Ken Loach: 2002)

7.- Sistema d'avaluació

7.1.- Activitats o instruments d'avaluació

S'hauran de fer:

1. Un mínim de 3 treballs pràctics o de resum relacionats amb el desenvolupament del programa (es posposaran més per poder triar).
2. Constituir un grup d'investigació, participar i realitzar el treball de recerca sobre el món virtual adolescent .
3. Anàlisi, síntesi i presentació en web, pwer point o similar de la realitat sociològica de la joventut actual
4. Treball de síntesi de la pedagogia i la didàctica de un context d'intervenció que es proposarà

7.2.- Criteris d'avaluació

Els criteris d'avaluació de l'assignatura es basen en la capacitat d'interrelacionar els diferents conceptes i lectures treballades. En aquest sentit, d'acord amb els objectius de l'assignatura, no es valora la memorització dels continguts, sinó la comprensió i la capacitat d'aplicació d'aquests.